

СТАНОВИЩЕ

За присъждане на образователната и научна степен "Доктор" по научната специалност „Кинознание, киноизкуство и телевизия“, 8.4. „Театрално и филмово изкуство“ с кандидат Златина Димитрова Вълчанова от проф. д-р Иво (Иван) Иванов Драганов ;София, ул. „Неофит Рилски“ № 61

Кандидатът Златина Вълчанова предлага за разглеждане дисертационен труд озаглавен: „СТРИЙМИНГ ПЛАТФОРМИ И ТРАНСФОРМАЦИИ НА СЪВРЕМЕННИЯ ТЕЛЕВИЗИОНЕН СЕРИАЛ “.

Уважаеми колеги,

Темата за телевизионните сериали е важна от както телевизията съществува. Телевизионната програма има два носещи сегмента в prime time – новините и телевизионните сериали. ТВ сериалите изпълняват важни задачи от социо-културен характер, които не може да изпълнява нито една друга медия в този обем и обхват на аудиторията, в които ги прави телевизията. Поради тази причина проблемът за сложните отношения между творческите похвати и технологичната еволюция, чието /не/предсказуемо развитие влияе на драматургичната структура, досега не зная да е било анализирано у нас, и който кандидатът Златина Вълчанова ни представя, заслужава сериозно внимание. Особено, когато са разположени в такава сложна зависимост. И веднага ще кажа, че тя се е справила много добре с поставянето на проблема, с изложението и анализа на съществуващите факти и с изводите, които този анализ налага.

Златина Вълчанова има вече достатъчно дълга и разностранна практика и аз мога да кажа, че владее материята, за която пише. Творческата ѝ биография включва важни професионални позиции като репортер, журналист, редактор, главен редактор и автор. Този опит е осмислен в

нейната практика в сериозни вестници, списания, издателства и сайтове. Редица публикации подкрепят нейните опити теоретично да осмисли своя професионален опит. Като следствие от това идва резултатът от нейните проучвания - трудът „СТРИЙМИНГ ПЛАТФОРМИ И ТРАНСФОРМАЦИИ НА СЪВРЕМЕННИЯ ТЕЛЕВИЗИОНЕН СЕРИАЛ“, който тя е представила на нашето внимание. Пак ще повторя, че истината, проверена в практиката сочи, че в т.нар. prime time двата задължителни програмни сегмента са новините и телевизионните сериали. По – рядко самостоятелният филм. Няма телевизия и програмен директор, който да може да изгради своята телевизионна програма без телевизионния сериал. Ето с това тази дисертация е важна и навременна.

Каква е структурата на труда? Той съдържа увод, четири глави и заключение, библиография, филмография и приложения, които са подредени по следния начин:

- **Във въведението** е представена темата, обекта и предмета на научния труд. Ясно са посочени основанията за това научно изследване, което анализира технологичното развитие като фактор за промените в драматургията. Поставена е нейната теза към проблема и е очертана рамката на естетическата материя, която тя изследва.

- **В първа глава** е представен исторически обзор на развитието на сериалите като най- изявена форма на масовата култура и зрителски феномен, отбелязани са дефинициите, които са наложени в научните трудове. Изследвана е драматургичната еволюция, появата и развитието на стрийминг платформите и сложните отношения с целевите зрителски аудитории. Докторантката отбелязва напълно вярно, че материята включва и психология на възприятието, което е важен акцент в темата. Факт е, че технологиите допълнително фрагментират зрителите, създавайки нов режим на гледане. Разгледана е разликата между download и streaming. Отбелязана

е също така услугата VOD, която (според мен) е предвестник на стрийминг платформите. От моя гледна точка, чисто практически ме озадачава хипотезата изразена на стр.40 ...” например, ако зрителят е започнал епизод от любимия си сериал на телевизора вкъщи, но закъснява за работа, може да продължи да гледа през смартфона си, докато пътува към работа и да довърши на служебния компютър“. Забавно е да си представя как някой зает човек бърза за работа, за да догледа на служебния си компютър сериал и как би погледнал на това шефът му.

Във втора глава авторката анализира различните видове стрийминг платформи. Напомням, че видовете монотематични канали са известни още от появата на търговските телевизии в САЩ, а след 1989 г. и в Европа. Приложени са данни за зрителски нагласи, производство на телевизионни сериали, тяхната гледаемост. Все пак аз съм по-предпазлив в някои оценки. Съгласен съм с изведената теза, че стрийминг платформите променят нагласи, но големият въпрос е на какви публики. Напомням, че още през 70-те години на миналия век босовите в Холивуд се споразумяха да насочат своята продукция към тийнейджъри и започват да филмират комикси. Според мен стрийминг-платформите също са насочени към такава аудитория и това също оказва влияние на драматургията. Пиша това без да подценявам новите възможности за личен избор, но давам знак за внимание, че почти всяка новост някак си снижава нивото на качество. Фактът, че понятието телевизионни сериали е все още в обръщение разкрива все пак устойчивост на традиционната телевизия. Главата изобилства с много статистика, главно в САЩ.

В трета глава е разгледан основният проблем на докторската дисертация, а именно трансформациите в съвременния телевизионен сериал чрез конкретни примери на сериали. В тази част има включени и интервюта на професионалисти, които хвърлят светлина върху сложната среда, в която се развива телевизионната индустрия в светлината на новите технологии. Те

са много интересни и любопитни и представят важна, макар и тясна, професионална гледна точка. Тези интервюта разкриват възгледи на ключови професионалисти в производството на сериали за стрийминг платформи. Тук бих искал да отбележа, че разклонената драматургия е характерна за книгите игри, които се появяват в края на седемдесетте години на миналия век в САЩ и осемдесетте в Англия, а през деветдесетте и в България. За деца и малко по-големи те са забавни и екранната модификация очаквано предизвиква интерес. Проблемът е в оскъпяването на производството на този вид сериали...

- **В четвърта глава** са включени и анализирани интервюта с професионалисти в областта на стрийминг сериалите. Като правило всички те анализират своята работа и изтъкват особеностите ѝ. Фактически те подкрепят тезата на дисертацията. Внимание е посветено на жанровете. В стартирането на бизнес (каквото е продуцирането на сериал) има три задължителни условия: празна пазарна ниша; нисък стартов капитал и много добър мениджмънт. В кино и телевизионната индустрия пазарната ниша това е жанрът. Това трябва да се знае добре. И това е ключов избор при започване на бизнес с телевизионни сериали. Една забележка. В тези интервюта, понякога употребата на изрази като „*ГОТИНО*“ от Дикончето (стр.134) звучат по-скоро вестникарски.

Отделено е внимание на поточното гледане (бинджуотчинг). Според мен то има много голяма зависимост с нивото на драматургията. Не ми се вярва, че сериал по „Братя Карамазови“ би могъл да се гледа на един дъх или пък „Форсайтови“. С две думи драматургията на коментирания бинджуотчинг изисква (меко казано) много разбираема и отчетлива драматургия.

В заключението си Златина Вълчанова стига до извода, че стрийминг платформите променят начина на филмов разказ в тв сериалите. Доказва го и с интервютата в частта „Филмография“. Това е неизбежна тенденция и тя се проявява при всички новости в технологиите за кино и

телевизия. Те променят езикът на киното на всеки един етап от неговото развитие. В съвременното стрийминг-платформите са точно такава тенденция.

Съгласен съм, че класическият сериал ще има все по-голяма връзка с единичните филми. Пример за това бе сериалът между BBC и Шведската телевизия „Валандер“ с Кенет Брана или „Убийства в Митсъмър“. Главният герой е един и същ, но историите са по книги написани от различни автори.

Както виждате, уважаеми колеги, посочената в заглавието тема е обхваната в нейната обща рамка и конкретни проявления. И съвсем закономерно точно тука намираме основните научни приноси на този труд. Представен е подробен преглед на значимите факти и събития от историята на телевизионните сериали на стрийминг платформи и за първи път е направен количествен и качествен анализ с висока научно-приложна стойност. Анализирайки проблемите на трансформациите в драматургията на телевизионните сериали за стрийминг платформи докторантката е отговорила на съществения въпрос, който определям като най-важен: *Какво се случва с техните драматургични особености и начини на възприятие?* Въпроси, които имат важен естетически, социокултурен и маркетингов аспект и са свързани с промени в зрителското съзнание, с дигитализацията, масовата комерсиализация и промените в начина на възприемане на социокултурни и търговски послания, които се развиват в цял свят. Вероятно ще бъдем свидетели на сложна конвергенция, (особено с навлизането на изкуствения интелект), която само талантиливи сценаристи, режисьори и продуценти ще бъдат в състояние да балансират като обща, но стройна драматургия в интерес на зрителя. Това ще бъде нова гледна точка, която ще наложи дълбок отпечатък върху художественото решение на стрийминг-сериалите. Дали стрийминг-сериалите ще се наложат масово предстои да видим. Талантливите ще се справят и ще превърнат недостатъците в естетическо предимство. Това е бъдещето – заключава авторката. Живеем в

луда технологична надпревара и всички сме в нея особено филмовото и телевизионното изкуство и аудиторията .

При посочената **положителна оценка** за качествата на научния труд „СТРИЙМИНГ ПЛАТФОРМИ И ТРАНСФОРМАЦИИ НА СЪВРЕМЕННИЯ ТЕЛЕВИЗИОНЕН СЕРИАЛ“ нямам критични бележки, а само някои препоръки. На места се забелязва качествено разминаване между научно-аналитичния тест на авторката и чисто информационните изявления на някои колеги, а това в известна степен, дебалансира нейната интерпретация в общата структура на дисертацията.

Поради всичко изложено дотук, в **заключение** бих искал да подчертая още веднъж научните постижения на кандидата и конкретните приноси на разгледания дисертационен труд. Убеден съм, че те напълно отговарят на високите изисквания, предвидени в Закона за развитие на академичния състав. Именно затова си позволявам да препоръчам на Научното жури при Института за изследване на изкуствата, БАН да приеме **положително** кандидатурата на Златина Димитрова Вълчанова и да ѝ присъди образователната и научна степен **ДОКТОР**.

05.04.2024г.

Рецензент:

(проф. д-р Иво Драганов)